

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 571. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1838_599-txt-shoot-idm15336/facsimile.pdf (tilgået 24. juli 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

givenhederne i Paris, uden at tænke, hvad der paa samme Tid skete enten i Provinserne eller paa Grænserne, saa længe til Paris taber Herredømmet ved Napoleons Sejr, og først da runderede i Provinserne, op til den første Krigskueplads, og fulgte saa Generalerne Lafayette, Dumouriez, Pichegru og Bonaparte, der er de afvexlende Støtter for Hovedstadens Partier: Lafayette nemlig for den første National-Forsamling, Dumouriez for Girondisternes, Pichegru for Jakobinerne, og Bonaparte for Direktoriet, — luttet svigefulde Støtter, kun med den Forskjel, at de tre første gik over til Bourbonnerne, men den sidste fandt, han var sig selv nærmest, og rejste sig en Kejsertrone paa Republikkens Grav.

Før vi imidlertid vove os ud i det røde Hav, gjør vi sikkert vel i at samle vore Tanker, ikke for at lære de døde, hvordan de skulde baaret sig ad, for at undgaa Rædslerne; thi det er spildt Umage; men for af andres Skade at blive lidt klogere paa det borgerlige Selskab og den Livsfare, hvori det kommer, naar man vil helbrede dets Sot med forsvilede Midler.

Hvad der nemlig strax falder i Øjnene, er, at fra Mirabeau til Napoleon var der ingen af alle dem, der stræbte efter Overmagten, som vidste, enten hvortil han vilde bruge den, eller hvordan et Folk i Længden lader sig beherske, endstige da, hvordan Overmagten maa benyttes, for at fremme det almindelige bedste. Medens derfor den første National-Forsamling og Girondisternes mente, at naar man blot blev Kongemagten kvit og fik en Konstitution efter sit Hoved skreven og antagen, da fulgte Resten: Frihed, Orden og det almindelige bedste, af sig selv, — da mente Robespierre og Jakobinerne, at naar man blot uafsladelig blev ved at slaa sine Modstandere ihjel, da maatte man til sidst kunne herske i Mag og finde baade sig og Riget langt lykkeligere f. Ex. med 6 Millioner Indbyggere, end for med 24. Dette: kun rask at slaa ihjel, til man blev ene med sine gode Venner, kaldte saaledes en Jakobiner bogstavelig »Kompasset« paa Borgerlighedens Hav; og det var vistnok et virksommere Middel til at beholde Magten, end med Hænderne i Skjødet at vente paa Mirakler af Bogstaverne; men dels vilde det dog ikke være til det almindelige bedste at slaa de tre Fjerdedele af et Folk ihjel, og dels er det dumt at vente, de lade sig slaa ihjel, uden at opdage den Hemmelighed, at de kan slippe ved at slaa det Par, den

halve Snes, det Hundrede eller højst Tusende Stykker ihjel, der har røvet Magten til sig og våd ikke at bruge den til andet end Mord og Blodsudgydelse.

Hvad der imidlertid gjorde det muligt, baade at Blodhundene fik Overmagten, og at de en Stund kunde beholde den i Paris, var i alle [Maader] Mangel paa Oplysning om det borgerlige Selskabs Natur og sande Tarr. [At] denne Mangel i et saa despotisk behersket, af Adel, Gejstlighed, Krigsfolk og Politi slavebundet Folk som det franske maatte være uhyre stor, følger af sig selv; men den er stor nok alle Vegne; saa det er ganske sædvanligt i alle Lande hos de saakaldt oplyste og dannede at finde den girondistiske Indbildning om Miraklerne af en Konstitution paa Papiret, og hos Mængden den Tankegang, at det er de rige, der gjer al Ulykken, saa naar alt det Gods og alle de Penge, der er i Landet, kun var ligelig fordelt, da kunde hele Folket leve som Blommen i et Æg. Under disse Omstændigheder bliver det en let Sag, naar den gamle Regering taber sin Magt og Myndighed, for samvittighedsløse Folk med Forvoventhed og stærke Lunger en Stund at herske med Pøbelen og bade sig i Blod; thi med Bogstavfolkene blive de snart færdige, og naar de da bestandig skribe paa, at der aldrig kan blive Frihed og Velstand i Landet, uden man først udrydder Frihedens Fjender og aarelader de rige, som dels altid, om end hemmelig, hade Frihed og Lighed, og dels fortære i Dovenskab og Vellyst, hvad Folket slider for og sukker efter, — se, da jubler Pøbelen, og alle de, der ikke ansæ sig selv for rige, sidde i alt Fald stille og fiske saa godt de kan i røtte Vand. Jo mere man imidlertid tager fra de rige og giver Pøbelen, des dornere og graadigere bliver denne, des mer gaar Handel og Vandel i Staa, des dyrere blive alle Levnedsmidler, medens al Ejendom taber sit Værd, og Raften kommer snart til alle ordentlige og arbejdsomme Folk, der nu forholdsvis er de rige og blive kloge af Skade.

Derfor skulde Folkevenners første Omsorg være at fremme Almen-Oplysning i borgerlig Forstand, hvad der er noget ganske andet end almindelig Læsen og Skriven og Regnen; thi hvad det end ellers kan være brugeligt til, faar man deraf slet ikke mere Forstand paa Livet og dets virkelige Forhold. Nej, først den Oplysning; at i sig selv er det aldeles ligegyldigt, enten en eller flere, enten faa eller mange har Overmagten i et Land, saa Spørgs-

